

עז: שה לבית אבות

מהיומן: גטין דף כ"ה ע"א אלא לאו דאמנינהו מעיקרא, ועיין בתוס' ורמב"ן שהקשו דעל הק פרכא גופא דפריך הגמ' איך מתמני אבשרא קאמר הש"ס בנדרים ל"ו דזאת אומרת שה לבית אבות לאו דאורייתא והכי הוא מסקנת הגמ' שם, והכא הא מוקים לה הגמ' בדאמנינהו מעיקרא, ועיי"ש שתי' דהנך תרי סוגיות פליגי אהדדי. ובאמת שקשה על הק סוגיא דסובר שה לבי"א דאורייתא פרכת הש"ס בנדרים דא"כ יביא אדם פסח על חברו וצ"ע אם לא שנימא דהגמ' הכא מוקי לה בגדולים וצ"ע.

והנה בהא דקאמר הגמ' שה לבי"א לאו דאורייתא הלא הק' התוס' פסחים פ"ח ע"א דא"כ איך שוחט על בניו ובנותיו הקטנים והא הוי שלא למנוייו ואיך ספינן להו איסורא בידים, וכן הק' הר"ן בנדרים ל"ו שם, ולכאורא נ"ל דנהי דשה לבי"א ל"ד מ"מ יכול למנות בניו ובנותיו הקטנים על פסחו מדין זכין לאדם שלא בפניו

ואף דבגדול קיי"ל שאינו יכול למנותו שלא מדעתו הרי דלא חשיב זכות מה שממנהו שלא מדעתו, אכן הדבר פשוט דבגדול דיכול להתמנות מדעתו שוב לא הוי זכות לגבי' מה שממנהו שלא מדעתו, אכן בקטן שאין בו דעת ואינו יכול להתמנות מדעתו שפיר הוי זכות לגבי' מה שממנהו, ושפיר יכול למנות בניו ובנותיו הקטנים על פסחו מדין זכין לאדם שלא בפניו ולפי"ז בשוחט על בניו ובנותיו הקטנים שפיר הוי למנוייו ואין כאן איסור כלל.

והא דדרשינן אם שה לבי"א הוי דאורייתא, היינו משום דאז הוי גזה"כ דהם ברשות האב למינוי פסח, ואין צריך לדיני זכי', וע"כ שפיר קאמר הגמ' דיכול לשחוט גם לגדול בלא דעתו כיון דמצינו פסח כשר בה"ג, משאי"כ אם שה לבי"א ל"ד א"כ אף דבקטן יכול למנותו מדין זכין לאדם שלא בפניו אבל זה לא מקרי שלא מדעתו וע"כ בגדול דלא הוי זכות אינו יכול לשחוט עליו שלא מדעתו.

והנה נפ"מ בזה אם הא דשוחט על בניו ובנותיו הקטנים הוא מדין זכין לאדם שלא בפניו, ע"כ אינו יכול אלא למנותן על הפסח, אבל למושכן מן הפסח שנתמנו עליו זה אין בידו משום דזה לא הוה זכות להם משא"כ אם נימא דשה לבי"א דאורייתא והוי גזיה"כ דהם ברשותו לענין מינוי על הפסח א"כ קיימא ברשותו אף לענין למושכן מן הפסח שנתמנו עליו כיון דהוי גזיה"כ שהם ברשותו לענין מינוי הפסח.

ולפי"ן הא ניהא הנך תרי סוגיות דבאמת בע"כ איירי דאמנינהו מעיקרא דאל"ה תקשי היכי מזכי להו אבשרא, ואף דשה לבי"א ל"ד אבל מ"מ בלא מינוי אסורין לאכול ממנו משום דהוי שלא למנויו, אלא דאכתי קשה דמה מועיל מה דאמנינהו, אבל מ"מ כיון דהתנה בשעת שחיטת הפסח דאינו שוחט עליהן הפסח, א"כ הרי משכן מפסח זה ועד דשוחט הפסח הא ביכלתו להמשיך וא"כ קשה דאיך אוכלין אח"כ בהפסח, אלא דע"ז י"ל דזה אין ברשותו למושכן מן הפסח שכבר הן מנויין עליו, אלא דכ"ז אם שה לבי"א ל"ד, והמינוי הוא רק משום זכין לאדם שלא בפניו, וע"כ לענין למושכן שפיר אמרינן דכיון דהמשיכה אינו זכות

להן ע"כ אין ביכלתו למושכן, אבל אם נימא שה לבי"א דאורייתא דאז הוי גזיה"כ דהן ברשותו לענין מינוי הפסח, א"כ הרי בידו למושכן ג"כ מזה הפסח שכבר נתמנו עליו, וא"כ כיון דבשעת שחיטת הפסח אמר דאינו שוחט אלא על אחד מהם א"כ הא הוי משיכה להשאר, ושפיר פריך הגמ' דא"כ איך יכולים לאכול כולם כיון דכבר נמשכו ממנו ולאחר שוב אינו יכול למנות, ונמצא דהוי שלא למנויו, ובע"כ דשה לבי"א ל"ד, ע"כ שפיר מהני המינוי דמעיקרא מדאין בידו אח"כ למושכן וכש"נ, ונמצא דהנך ב' סוגיות לא פליגי דתרווייהו צריכין, המינוי בעינן משום דבלא זה הוי שלא למנויו, והך שה לבי"א ל"ד בעינן ג"כ כי היכי דלא תהוי הא דשוחט על אחד מהם משיכה להשאר וכש"נ.

והנה על הך קושיא דאיך אוכלין מן הפסח, תי' בתוס' משום חינוך שרי, והר"ן תי' דבקטנים דלאו בני מינוי הם וע"כ לא מעכבא בהם מינוי. ולפי"ד שניהם מ"מ הא מיהו דבמצות עשיית הפסח פשיטא דליתנייהו כלל, דבלאו מינוי הרי אינם בעלים ע"ז הפסח כלל, ואינם שייכים כלל לפסח זה, אלא דנפ"מ לענין אכילת הפסח דלשיטת התוס' גם אכילתו הוי שלא כדין, ולדעת הר"ן אכילתו הוי כדין, ולפי"ז

קשה מה דפ' הרמב"ם בפ"ה ה"ז מק"פ (* דקטן שהגדיל בין שני פסחים שוחט בשני ואם שחטו עליו בראשון פטור משני, וקשה דכיון דקיי"ל שה לבי"א ל"ד א"כ נהי דנימא דאכילתן הוי כדיון וכשיטת הר"ן, אבל אכתי בעשיית הפסח הא לא הוי, ואיך איפטר מפ"ש, והרי עקרו של פסח וחיוב כרת שבו הא הוי על עשית הפסח, וכיון דלא עשה איך נפטר מפ"ש, ובקרא נמי כתיב וחדל מלעשות הפסח, הרי דעקרו של פ"ש תלוי בעשיית פסח ראשון, והרי כן הוא גם לשון הרמב"ם דאם שחטו עליו בראשון פטור משני, והיינו משום דהעיקר תלוי בעשיית הפ"ר, וא"כ הא קשה דבעשית הפסח הא פשיטא דלא הוי בראשון, כיון דשה לבי"א ל"ד, וא"כ איך מפטר משני, ואין לומר דהרמב"ם סובר דשה לבי"א דאורייתא, וכסוגית הגמ' בגיטין לפי שיטת התוס' והרמב"ן ופסק כהך סוגיא, דהרי מוכרח בנדרים דאם שה לבי"א דאורייתא יכול לשחוט גם על גדול שלא מדעתו, והרי פ' בפ"ב הל"ח שם דבגדול אינו יכול לשחוט שלא מדעתו וא"כ בע"כ דסובר דשה לבי"א ל"ד, והדרא קושיתנו לדוכתא דאיך יפטר מפ"ש, אכן לפי"ד הרי ניחא דנהי דשה לבי"א

ל"ד אבל מ"מ יכול למנותן מדין זכין לאדם שלא בפניו וא"כ הא נמצא דשפיר הוי מנוי ד"ת, והוין בעלים של פסח ונמצא דכששחט על ידיהם בראשון הי' נמי בעשיית הפסח, וע"כ שפיר פטורין מפ"ש, ועכ"פ הא מוכרח בדעת הרמב"ם דאף אם שה לבי"א ל"ד מ"מ הוי מנויין על הפסח והיינו כמו שכתבנו.

והנה אם כי קשה הדבר להחליט דשייך בקרבנות לומר זכין לאדם שלא בפניו אכן יעו"ש ברמב"ם שפסק דאין עושין פסח שכלן קטנים לפי שאינם בני דעת, ובאור הדברים נראה דכיון דפסח הוא קרבן חובה, ע"כ לא יוכלו להביא קטנים שאינם בני חובה, ונהי דאם יש להם חלק בפסח לא איכפת לן, אבל עיקר הבאתו צריך להיות בחובה, וע"כ לא יוכלו קטנים להביאו, ועיין בירושלמי פסחים פ' מי שהי' דהקדיש פסח כשהוא קטן ונתגדל צריך להביא פסח אחר והיינו משום דכיון דבעודו קטן אינו יכול להביאו הוי קרבן שנדחה, והתם קאמר לה ר"י דס"ל ביומא ס"ג דבעלי חיים נדחין, אבל הרי זאת להדיא דבעודו קטן אינו יכול להביא קר"פ, וכדעת הרמב"ם שהבאנו, ולפי"ז נראה דנהי דלענין הבאת קרבן שלא מדעת בעלים לא מהני הך דינא דזכין

(* עיי"ש בחידושי רבינו חיים הלוי.

לאדם שלא בפניו, וכרחזינן דסוגית הגמ' דנדרים לא תלי לה בהך דזכין לאדם שלא בפניו, אבל הכא בפסח דחזינן דהקטן אינו בהבאת הפסח אלא דיכול להיות לו חלק בו, ולענין שיהא לו חלק בזה שפיר שייך הך דינא דזכין לאדם כו', ולענין הכשר הבאתו בלא דעת בעלים הלא בלא"ה אינן בני הבאה וכש"כ, וחזינן דכוותה גבי נשים למ"ד רשות דאם הוא רשות ולא חיובא אינה אלא בטפילה ולא בהבאת פסח בפ"ע, והיינו כש"כ דהבאת הפסח צריך להיות בחובה וה"נ בקטנים דכוותה וכש"נ.

ולפי"ז י"ל ג"כ דהא דאמרינן שה לבי"א ל"ד, פירושו דאין חייב למנות את הקטנים, אבל אה"נ דלענין זה נשאר הדרשא דשה לבי"א, דיכול מיהו למנות את הקטן, וכאשר כן קאמר ר"ז פסחים דף פ"ח ע"א על הא דקאמר הגמ' ש"מ יש ברירה ומשני שה לבי"א מ"מ, והרי ר"ז בעצמו סובר שה לבי"א ל"ד, אלא ודאי דהתם קאי לענין חובה וע"ז קאמר ל"ד, ומ"מ אהני הך דרשא לענין זה דיכול מיהו למנותו, ואי דתקשי, דא"כ אכתי נילף שיכול להביא פסח עבור חבירו מהא דיכול למנות את הקטנים, נ"ל מאחר דרשות חלוק מחובה לענין זה דרשות אינן באין אלא בטפילה,

וע"כ אין להוכיח דיכול להביא קרבן על חבירו מטפילה דטפילה לא מיקרי הבאת קרבן, וכרחזינן דלעיקר הבאת קרבן בעינן חובה משא"כ בטפילה, והיינו משום דלא מיקרי הבאת קרבן, כ"א דיש לו חלק ממילא בהקרבן אבל לא שהוא חשוב המביא, והא דקאמר הגמ' שה לבי"א ל"ד, ולא משני דלא אתרבו אלא לטפילה, ולהביא בפ"ע אינו יכול אף דהוי חובה, משום דאין יכול להביא קרבן על חבירו, היינו משום דאם רק הוא חובה א"כ גם בטפילה [חסר] בחלקו מביא את הקרבן כמו שצריך להביא בחובתו, וא"כ טפילה וקרבן [חסר] וגם מטפילה מוכרח דמביא קרבן על חבירו, דכך לי מקצת קרבן ככל קרבן, ולא מחלקינן בין טפילה לכל הקרבן אלא אם הוי רשות, דאז אותו המקצת בעצמו בא באופן אחר ברשות ולא בהבאת חובתו, וע"כ שפיר חלוק טפילה מקרבן בפ"ע וכש"נ דקר"פ הוי קרבן חובה עצם הקרבן וכמש"נ לעיל בדברינו, משאי"כ אם היה בא בחובה אז טפילה וקרבן בפ"ע שוה וכש"נ וזהו דקאמר הגמ' דשה לבי"א ל"ד ר"ל דלא הוי חובה וממילא אין ראייה דמביא קרבן על חבירו וכש"נ ודוק טובא כי קצרתי בזה.

וממילא ניחא קושית התוס' דאין

נאכל שלא למנויו, וגם מה שהקשינו על הרמב"ם דאמאי אי"צ להביא פ"ש והא מאחר דאינו נמנה הא חסר לו מצות עשית הפסח דזה עיקר חובה המעכבת בפסח, ולפי"ז דלהא מיהא נשאר הך דינא דשה לבי"א דיכול מיהו למנותו וברשותו למנותו הוא שלא מדעתו וע"כ שפיר הוי למנויו וגם שפיר הוי גם בעשיית הפסח וע"כ פטור מפ"ש [ולא תקשי לפי"מ שנתבאר דטפילה דמהני לרשות לא מהני לחובה וא"כ איך נפטר מפ"ש דכבר נתבאר בדברינו השנויים בהלכה זו דלענין פ"ש אע"ג דלא בא בחובה מ"מ מאחר דעשה מיהו פסח ראשון ולא קרינן בי' וחדל לעשות שוב אין חייב בפ"ש].

וכך הסברא מכרעת דבאמת הי' לנו לרבות משה לבי"א דהוי חובה אלא מאחר דקטנים לאו בני חובה נינהו ממילא אין לרבותם לחובה וע"כ לענין רשות דאיתא גם בקטנים שפיר איתא להך דרשא דשה לבית דיכול מיהו למנות את הקטנים וכש"נ.

אלא דקשה ע"ז מהא דקאמר הגמ' בנדירים שם קאים ומזכה להו אבשרא אלא לאו ש"מ ששה לבי"א ל"ד הרי להדיא דאם ששה לבי"א ל"ד אין כאן מינוי כלל, אכן נ"ל דנפ"מ בזה דאם

שה לבי"א הוי חובה א"כ הוי גזה"כ דקיימי ברשותו, וע"כ אע"ג דבקרא לא מצינו דרבינהו אלא למנוי אבל ממילא מאחר דקיימי ברשות אביהן ממילא דיכול גם למשכן, משא"כ אם לא היה אלא רשות א"כ מאחר דלא מצינו בקרא אלא מינוי אין ללמוד מזה משיכה כיון דלא הוי אלא נתינת רשות וגם דאם היה חובה מסתבר דקאי רק לאב על בניו משא"כ אם הוי רשות קאי גם על אחרים, ובאב על בניו הוא דאמרינן דקיימי ברשותו משא"כ באחרים דלא שייך לומר דקיימי ברשותו וע"כ אין ביכולתו למנותן ולא למשכן ולפי"ז זהו דקאמר הגמרא קאים ומזכה להו אבשרא, אלא דאיירי שאמנינהו מעיקרא, אלא דאכתי קשה דלהוי בשעת שחיטה משיכה ומה שחשב לזרוזינהו הוא דברים שבלב אלא ש"מ דשה לבי"א ל"ד ור"ל דלא הוי חובה וממילא דאין בידו למושכן, ושפיר הוין מינויו מעיקרא, ונמצא דתרוץ הגמ' בגטין דאיירי דאמנינהו מעיקרא, ותירוץ הגמ' בנדירים דשה לבי"א ל"ד חד תרוצא הוא דכיון דל"ד ואין בידו למושכן ממילא מהני מה דאמנינהו מעיקרא, ועכ"פ מוכרח מהך תרי סוגיות ביחד דאע"ג דשה לבי"א ל"ד מ"מ קטנים נמנים וכדקאמר הגמ' בגיטין דאיירי

מדאורייתא ושפיר הוי גם בעשיית
הפסח וע"כ פטור מפ"ש וכש"נ ודוק
בכל מש"כ.

באמנינהו מעיקרא, וע"כ שפיר פסק
הרמב"ם דשה לבי"א ל"ד ומ"מ פטור
מפ"ש משום דהרי מיהו גמנה

האגדה